

AGNIESZKA CIERPICH
BOŻENA SIERADZKA-BAZIUR

SPECJALISTYCZNA EDUKACJA
BILINGWALNA
W SZKOLNICTWIE WYŻSZYM

WYDAWNICTWO NAUKOWE
AKADEMII IGNATIANUM W KRAKOWIE
KRAKÓW 2020

© Akademia Ignatianum w Krakowie, 2020

Publikacja sfinansowana z subwencji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
przeznaczonej na utrzymanie i rozwój potencjału dydaktycznego
i badawczego Akademii Ignatianum w Krakowie w 2020 roku

Recenzenci

Prof. dr hab. Iwona Nowakowska-Kempna
Dr hab. Svitlana Sytniakivska

Redakcja

Krystyna Kajtoch

Projekt okładki i stron tytułowych

Jadwiga Mączka

Opracowanie typograficzne i łamanie

Jacek Pawłowicz

ISBN 978-83-7614-460-3

Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie

ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków

tel. 12 39 99 620

wydawnictwo@ignatianum.edu.pl

<http://wydawnictwo.ignatianum.edu.pl>

Dystrybucja: Wydawnictwo WAM

Dział handlowy: tel. 12 62 93 254-255 • faks 12 62 93 496

e-mail: handel@wydawnictwowam.pl

Księgarnia wysyłkowa: tel. 12 62 93 260

www.wydawnictwowam.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Wstęp	13
Rozdział 1. Język, bilingwizm, edukacja bilingwalna – ustalenia terminologiczne	15
1. Wprowadzenie do nauki o języku (pochodzenie języka, jego definicja, funkcje, zróżnicowanie i przyswajanie)	15
1.1. Pochodzenie języka	15
1.2. Definicja języka	17
1.3. Funkcje języka	20
1.4. Zróżnicowanie języka (postać dźwiękowa a postać graficzna)	20
1.5. Przyswajanie języka	22
2. Kontakty językowe	22
2.1. Języki świata	22
2.2. Pochodzenie i semantyka terminu bilingwizm	23
2.3. Bilingwizm częściowy a całkowity w zakresie używania języka pierwszego i języka drugiego (L1, L2)	25
2.4. Interferencja, transfer pozytywny i negatywny, przełączanie kodu, zapożyczenia, kalki językowe	34
3. Bikulturyzm	42
4. Osoba bilingwalna w świetle osobistej relacji	44
5. Edukacja bilingwalna (dwujęzyczna)	50
5.1. Typy edukacji bilingwalnej	51
5.1.2. Edukacja bilingwalna ogólna	51
5.1.3. Specjalistyczna edukacja bilingwalna (SEB)	52
5.1.4. Edukacja bilingwalna włączająca	55
6. Podsumowanie	55
Rozdział 2. Specjalistyczna edukacja bilingwalna	57
1. Specjalistyczna edukacja bilingwalna dawniej a dziś	57
1.1. <i>Lingua franca</i> dawniej	58
1.2. <i>Lingua franca</i> dziś	62

2. Języki obce w szkolnictwie wyższym w Polsce po 1989 roku	64
2.1. Język narodowy i języki obce w szkolnictwie wyższym – uregulowania prawne	64
2.2. Wdrażanie prawa Unii Europejskiej do polskiego systemu szkolnictwa wyższego	68
2.3. Dane statystyczne na temat szkół wyższych w Polsce	76
3. Specjalistyczna edukacja bilingwalna w szkolnictwie wyższym obecnie	80
3.1. Specjalistyczna edukacja bilingwalna w szkole	82
3.2. Specjalistyczna edukacja bilingwalna na uczelni wyższej jako istotna przestrzeń badawcza	87
3.3. Wymiary specjalistycznej edukacji bilingwalnej (SEB) w polskim systemie szkolnictwa wyższego	90
3.3.1. Model 1 i model 2 – kierunki prowadzone w języku obcym oraz kierunki prowadzone w języku polskim i języku obcym. Raport Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego	91
3.3.2. Model 3 – kierunki prowadzone w języku polskim z kursami i/lub z kursami do wyboru w języku obcym	103
3.3.3. Model 4 – kierunki prowadzone w języku polskim z wybranymi lektoratami z obcym językiem zawodowym prowadzonymi przez specjalistów danych dziedzin	107
4. Specjalistyczna edukacja bilingwalna w Polsce na przykładzie jezuickiego systemu szkolnictwa wyższego	109
4.1. Rola języków obcych w Towarzystwie Jezusowym	109
4.2. Międzynarodowe podwaliny szkolnictwa jezuickiego w Polsce	115
4.3. Rola języków obcych w jezuickim systemie szkolnictwa wyższego na przykładzie Akademii Wileńskiej (XVI–XVII w.)	117
4.4. Wykładowcy specjaliści realizujący SEB w Akademii Wileńskiej (XVI–XVII w.)	120
4.5. Utwór anglojęzyczny studentów Akademii Wileńskiej jako przykład praktycznego zastosowania odebranej edukacji specjalistycznej	123
5. Specjalistyczna edukacja bilingwalna w Polsce na przykładzie Akademii Ignatianum w Krakowie	125
5.1. Współczesne jezuickie szkolnictwo wyższe	125
5.2. Historia Akademii Ignatianum w Krakowie	126
5.3. Działalność Akademii Ignatianum w Krakowie	129
5.4. Międzynarodowe doświadczenia edukacyjne wykładowców i studentów Akademii Ignatianum w Krakowie	133
5.5. Specjalistyczna edukacja bilingwalna w Akademii Ignatianum w Krakowie	136

Spis treści

Zakończenie. Walory i konieczność wdrażania specjalistycznej edukacji bilingwalnej w Polsce	141
Bibliografia	145
Spis tabel, map, wykresów i zdjęć	155
Streszczenie. Specjalistyczna edukacja bilingwalna w szkolnictwie wyższym	157
Summary. Specialized Bilingual Education in the Higher Education System	159

„Nic nie istnieje w pełni, dopóki nie zostanie wyartykułowane”.

Eva Hoffman, *Zagubione w przekładzie* (1995: 31)

Wykaz skrótów

- EJO – *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego* (1995), red. K. Polański, Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- EJP – *Encyklopedia języka polskiego* (1991), red. S. Urbańczyk, Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- NEP – *Nowa encyklopedia powszechna PWN* (1998), t. 1–7, red. B. Petrozolin-Skowrońska, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- SEB – specjalistyczna edukacja bilingwalna.
- STJ – Gołąb Z., Heinz A., Polański K. (1970). *Słownik terminologii językoznawczej*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- SWMMM – *Słownik wyrażen metanaukowych, metalingwistycznych i metakulturologicznych Profesora Franciszka Gruczy*, https://www.researchgate.net/publication/317912979_Slownik_wyrazen_metanaukowych_metalingwistycznych_i_metakulturologicznych_Profesora_Franciszka_Gruczy (dostęp: 21.09.2018).

Wstęp

Polskie szkolnictwo wyższe weszło obecnie w okres niezmiernie istotnych zmian systemowych związanych z wprowadzaniem reformy 2.0. Istotą działań podejmowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz środowiska akademickie, czyli władze uczelni, pracowników naukowych, dydaktyków, innych pracowników uczelni we współpracy ze studentami, jest poszukiwanie nowych rozwiązań i podejmowanie skutecznych działań mających wpływ na podnoszenie jakości badań naukowych i poziomu kształcenia akademickiego. Jednym z aspektów reformy jest proces umiędzynarodowienia uczelni – powiązanie pracy naukowo-dydaktycznej prowadzonej na polskich uczelniach z badaniami naukowymi oraz edukacją prowadzoną w innych krajach.

Niniejsza monografia dotyczy tego zagadnienia, sytuując się w obrębie pedagogiki jako dyscypliny naukowej, gdyż dotyczy procesu kształcenia studentów. Jej zasadniczą częścią jest problematyka specjalistycznej edukacji bilingwalnej (dalej też SEB) – czyli nauczania na wyższych uczelniach, na kierunkach innych niż filologie przedmiotów specjalistycznych w obcym języku przez naukowców reprezentujących daną dziedzinę nauki i dyscyplinę naukową.

Monografia adresowana jest głównie do pedagogów zajmujących się specjalistyczną edukacją bilingwalną w szkolnictwie wyższym. W części pierwszej zawarta jest terminologia językoznawcza, która jest konieczna do opisu procesów lingwistycznych związanych z rozumieniem i opisem określonego typu nauczania. Opracowanie zawiera także ogólny opis SEB na konkretnej współczesnej uczelni. Publikacja adresowana jest również do historyków wychowania, gdyż prezentuje zagadnienie nauczania bilingwalnego w ujęciu historycznym, ale też do językoznawców, w tym glottodydaktyków, do studentów różnych kierunków – oraz do tych wszystkich, którzy są zainteresowani nauczaniem przedmiotów specjalistycznych na uczelni wyższej przy wykorzystaniu języka obcego.

Rozdział 1

Język, bilingwizm, edukacja bilingwalna – ustalenia terminologiczne

1. Wprowadzenie do nauki o języku (pochodzenie języka, jego definicja, funkcje, zróżnicowanie i przyswajanie)

1.1. Pochodzenie języka

Język to najdoskonalszy sposób porozumiewania się ludzi w obrębie danej społeczności występujący w odmianie mówionej (mowa) oraz pisanej (pismo), przy czym nie wszystkie języki mają swoją wersję graficzną. Mowa, czyli zjawisko komunikowania się ludzi za pomocą wytwarzanych przez nich dźwięków językowych, czyli fonemów, powstała wówczas, gdy mózg ludzki osiągnął dostateczny stopień rozwoju, by się nią posługiwać. Zdaniem wielu naukowców wytworzyła się ona około 100 000 lat temu, prawdopodobnie we wschodniej Afryce (Aitchison 1998: 7), choć niektórzy badacze uważają, że mogła powstać dużo wcześniej, nawet około miliona lat temu. *Homo loquens*, czyli człowiek mówiący, był więc Afrykańczykiem – twórcą języka, czyli złożonego systemu znaków o ogromnym potencjale, skomplikowanej strukturze gramatyczno-leksykalnej

służącej do wyrażenia emocji i myśli – a także potężnego narzędzia działania.

Językoznawcy zajmujący się początkami języka próbowali odpowiedzieć na pytanie, który z istniejących języków jest prajęzykiem ludzkości, z którego wywodzą się wszystkie inne. W XIX wieku podejmowano próby rekonstrukcji prajęzyka z elementów języków istniejących, jednak badania tego typu nie mogą przynieść odpowiedzi na pytania dotyczące początków języka, gdyż mowa jest wytworem człowieka żyjącego 100 000 a może nawet więcej setek tysięcy lat temu, a najwcześniejsze ślady materialne języka w postaci pisma, jakie udało się odnaleźć, mają kilka tysięcy lat (por. Aitchison 1998). Jak wiadomo, *homo scribens*, czyli człowiek piszący, żył znacznie później aniżeli człowiek mówiący (*homo loquens*). Marek Sosenko pisze: „Od czasu, kiedy ludzie nauczyli się porozumiewać, kiedy potrafili przekazać swe myśli, minęło wiele czasu, nim znaki dźwiękowe zamieniono w swoisty kod w najróżniejszy sposób utrwalany” (1999: 3).

Pismo ma swoje źródło w rysunku; piktogramy, czyli obrazki powstawały na różnych kontynentach jako odwzorowanie tego, co istniało w rzeczywistości, a ich celem było przekazanie lub utrwalenie informacji. Piktogramy rozpowszechnione były m.in. wśród Indian, Eskimosów, niektórych ludów syberyjskich. Przykładem pisma obrazkowego są hieroglify egipskie¹. Z pisma piktograficznego (obrazkowego) wywodzi się pismo ideograficzne, w którym znaki odpowiadają pojęciom. Z kolei zapis alfabetyczny to taki, w którym poszczególne znaki, czyli litery, są odpowiednikami określonych dźwięków mowy. Ten system graficzny jest najbliższym odwzorowaniem mowy. Pismo fenickie to spółgłoskowe pismo alfabetyczne powstałe w Fenicji w końcu II tysiąclecia przed naszą erą, składające się z 22 liter. Zostało przejęte przez Greków, a uzupełnione znakami

1 Egipskie pismo hieroglificzne do około 2500 p.n.e. miało charakter piktografii, a następnie rozwinęło się w pismo ideograficzno-fonetyczne (por. STJ 1970: 230)

dla samogłosek przekształciło się w alfabet grecki i łaciński. Alfabet jest zestawem liter, czyli symboli graficznych dźwięków (ale nie zawsze fonemów)² określonego języka, które zostały ułożone w określonym porządku. Nazwa alfabet wywodzi się od dwóch pierwszych liter alfabetu greckiego (alfa, beta). Alfabet rosyjski, później ukraiński wywodzi się z alfabetu greckiego, zaś polski z alfabetu łacińskiego, (Aitchison 1998, Majewicz 1989, NEP 1998: 899–900).

1.2. Definicja języka

Język definiowany jest jako system znaków pierwotnie dźwiękowych a następnie także pisanych wytwarzanych przez człowieka i służących do porozumiewania się w obrębie danej społeczności. Jest on zbiorem słownictwa organizowanego przez reguły gramatyczne, semantyczne, pragmatyczne, fonetyczne, fonologiczne i ewentualnie graficzne (w przypadku języka pisanego), stąd jego definicję można ująć następująco:

JĘZYK = LEKSYKA + GRAMATYKA + SEMANTYKA + PRAGMATYKA + FONETYKA + FONOLOGIA + (PISMO).

Leksyka, czyli słownictwo danego języka jest zbiorem wyrazów służących do budowy wypowiedzi dzięki regułom gramatycznym. Semantyka to znaczenie przypisywane wyrazom przez użytkowników języka, a pragmatyka wypowiedzi jest zależnością, jaka zachodzi między rzeczywistością, a ludźmi, którzy posługują się danym językiem. Kontekst wypowiedzi (czyli intencje nadawcy, jego

2 W alfabecie jednej literze powinien odpowiadać jeden fonem. Tak jednak nie jest, gdyż „Na skutek rozwoju fonetycznego języków z jednej strony, a konserwatyizmu ortografii (pisowni) z drugiej – z reguły powstają znaczne odchylenia od tej zasady. Odchylenia takie powstawały również na skutek niedoskonałego od początku przystosowania danego alfabetu do określonego systemu fonologicznego (por. STJ 1970: 422).

postawa, cel danego komunikatu, czynniki pozajęzykowe etc.) ma z pragmatycznego punktu widzenia zasadniczy wpływ na jej rozumienie i interpretowanie. Fonetyka danego języka to charakterystyczne dla niego fizyczne właściwości sygnałów mowy, a jego fonologia, to funkcje dźwięków mowy w procesie komunikowania się za pomocą języka (por. np. EJO, EJP).

Język służy do przekazywania myśli, a jego praktyczne zastosowanie jest projekcją doświadczeń społeczności, w której żyje konkretny użytkownik. Jest systemem znaków odsyłających do przedmiotów, zjawisk, zdarzeń, relacji międzyludzkich, emocji etc., występujących w realnej bądź duchowej czy wyobrażonej rzeczywistości. Jeden z najwybitniejszych językoznawców, Ferdinand de Saussure już przeszło sto lat temu sformułował przełomową tezę, iż język jest systemem odrębnych znaków odpowiadających odrębnym pojęciom, dając tym samym początek strukturalizmowi w językoznawstwie (1991: 38). W obrębie leksyki nadrzędne jest pojęcie, użytkownik języka przyporządkowuje mu konkretne fakty językowe (wyrażenia języka ogólnego bądź terminy). Pojęcie jest polisemantyczną strukturą, kształtowaną w trakcie rozwoju języka, która jest rozpatrywana na tle zróżnicowanych kontekstów społecznych, kulturowych, psychologicznych, religijnych i innych. Ta struktura tkwi w umyśle człowieka lub niekiedy dopiero się w nim tworzy, a odpowiada jej mniej lub więcej znaków językowych. A skoro tkwi w umyśle pojedynczego człowieka, to jest do pewnego stopnia nieuchwytna. Konkretny akt mowy mówiony lub pisany analizuje ją, a suma wypowiedzi użytkowników języka ją dookreśla. Wynika to z tego, jak pisze de Saussure (1991: 35–45), że język jest systemem znaków i reguł ich tworzenia, który nie może być wytworem pojedynczego człowieka, jest pewną abstrakcją, która urzeczywistnia się w indywidualnych aktach werbalnych (mówieniu). Zwerbalizowane pojęcie ma nazwę, która ma postać wyrazów czy wyrażeń językowych. Użytkownicy języka przyporządkowują pojęciu wyrazy stanowiące jego rdzeń, występujące w jego centrum,

na peryferiach bliższych i ewentualnie dalszych (por. Sieradzka-Baziur 2011, 2013a, 2013b, 2016, 2017a, 2017b). Noam Chomsky charakteryzuje język jako „nieskończony zbiór zdań zbudowanych ze skończonego zbioru symboli za pomocą skończonego zbioru reguł” (EJO 1995: 241), zwracając uwagę na tkwiącą w nim cechę nieskończoności. Zbiór zdań, które można zbudować z istniejących znaków językowych, jest nieograniczony, gdyż zawsze istnieje możliwość zbudowania zdania, które będzie o jakiś element języka dłuższe niż każde z utworzonych wcześniej. Język ma twórczy charakter, gdyż nie da się wytyczyć granicy zdania, a dodatkowo wciąż tworzone są nowe wyrazy i konstrukcje wyrazowe. Ten system porozumiewania się jest więc niezwykłym zjawiskiem służącym do wymiany myśli oraz narzędziem działania. Dzięki niemu możliwe jest tworzenie arcydzieł literackich (*Biblia*, *Iliada*, *Odyseja*, *Hamlet*), a mimo tysięcy lat użytkowania języka wciąż tworzone są w nim konstrukcje, których nikt wcześniej nie stworzył (skrzydlate słowa, sentencje i maksymy), a także formy językowe poprawne gramatycznie, ale pozbawione sensu. Jednym z najczęściej cytowanych przykładów zdań tego typu jest fraza Chomskiego: *Colorless green ideas sleep furiously*³ – ‘bezbarwne zielone idee śpią wściekle’. Człowiek tworzy także wyrazy lub konstrukcje wyrazowe odnoszące się do nieistniejącej, ale wyobrażonej rzeczywistości, której elementy mają określony wygląd, właściwości, działania (por. np. wyraz *krasnowłosek*, *strzyga*, wyrażenie *Królowna Śnieżka*). Renata Przybylska (2003: 20) pisze: „System językowy jest otwarty i elastyczny – powstają w nim wciąż nowe wyrazy, a inne wychodzą z użycia. Bardzo powoli zachodzą też zmiany w jego budowie gramatycznej. Język ewoluuje, w naturalny sposób dostosowując się do potrzeb jego użytkowników. Póki żyją ludzie mówiący danym językiem, póty żyje i rozwija się ich język”.

3 <https://www.futurity.org/chomsky-internal-grammar-1064852-2/> (dostęp: 1.09.2019)

1.3. Funkcje języka

Wypowiedzi językowe pełnią najróżniejsze funkcje: informatywną – występującą wówczas, gdy w danym tekście najważniejsza jest treść komunikatu (np. *Człowiek jest istotą wolną*), ekspresywną – występującą w zdaniu wyrażającym emocje (*Jaki ty jesteś kreatywny!*), fatyczną – jeśli w komunikacie dominuje sama chęć nawiązania i podtrzymania kontaktu między nadawcą a odbiorcą (*Co dobrego słyszać?*). Jedną z ważniejszych funkcji języka jest funkcja prezentatywna, która uzewnętrznia się w wypowiedziach nadawcy informujących odbiorcę np. o pochodzeniu, wykształceniu, wieku, pozycji społecznej osoby mówiącej lub piszącej. Analiza tekstów pozwala wyodrębnić także funkcję sprawczą języka, występującą w konstrukcjach performatywnych opisanych przez brytyjskiego filozofa języka Johna L. Austina. Wygłaszanie tekstów pełniących funkcję sprawczą ma na celu stworzenie nowego stanu rzeczy. Dotyczą one relacji między innymi prawnymi-instytucjonalnymi (np. przyrzeczenie ślubne małżonków, wypowiedzenie wojny, formuła sakramentalna spowiednika) czy prośb, obietnic, podziękowań, przyrzeczeń, przekleństw, czyli złych życzeń (Austin 1993: 542–708). Język jest także narzędziem działania, ma moc wywierania wpływu, pełniąc funkcję impresywną. Píše o tym m.in. Anthony Robbins: „Throughout human history, our greatest leaders and thinkers have used the power of words to transform our emotions, to enlist us in their causes, and to shape the course of destiny. Words can not only create emotions, they create actions. And from our actions flow the results of our lives” (cyt. za: Urban 2004: 11).

1.4. Zróżnicowanie języka (postać dźwiękowa a postać graficzna)

Porozumiewanie się użytkowników języka za pomocą komunikacji ustnej jest charakterystyczne dla każdej ludzkiej społeczności, istnieją jednak takie grupy społeczne, które nie wytworzyły postaci

graficznej języka. Przybylska (2003: 35) podaje główne cechy porozumiewania się za pośrednictwem mowy oraz przy wykorzystaniu pisma.

Charakterystyka komunikacji ustnej bezpośredniej:

- Nadawanie i odbieranie komunikatu odbywa się w bezpośredniej rozmowie w tym samym miejscu i czasie.
- W porozumiewaniu się uczestnicy wykorzystują środki pozawerbalne: mimikę i gesty. Odwołują się do danej sytuacji i towarzyszących mówieniu okoliczności, czyli wykorzystują znaki sytuacyjne.
- Język oddziałuje swą warstwą brzmieniową – nośnikami informacji są też m.in. intonacja, akcent, ton i modulacja głosu.
- Nadawca na gorąco tworzy wypowiedź, jednocześnie myśli i mówi, nie ma możliwości dokładnego uporządkowania informacji.
- Wymiana myśli jest dwukierunkowa, bo uczestnicy rozmowy naprzemiennie przyjmują chwilowe role nadawcy i odbiorcy.
- Komunikat ustny jest z natury ulotny, przemijający, choć oczywiście w razie potrzeby może być utrwalony (np. nagrany na taśmę magnetofonową).

Charakterystyka komunikacji pisemnej:

- Nadawanie i odbieranie komunikatu jest rozdzielone – w innym miejscu i czasie oraz w innych okolicznościach odbywa się pisanie, a w innym czytanie.
- Nie występują żadne znaki sytuacyjne ani związane z gestami lub mimiką – wszystko musi być ujęte w słowach, zwerbalizowane w tekście.
- Funkcję intonacji, akcentu i innych elementów warstwy brzmieniowej musi przejąć w piśmie m.in. interpunkcja.
- Nadawca tworzy tekst, wkładając w ten proces pewien wysiłek. Może wielokrotnie wprowadzać poprawki, musi zatem w większym stopniu dbać o właściwą formę językową: dobór słów, składnię, ortografię i interpunkcję.
- Wymiana myśli jest jednokierunkowa. W jednym akcie komunikacji wymiana ról między nadawcą a odbiorcą jest niemożliwa.
- Komunikat pisany jest od razu utrwalony, nieprzemijający.

Język nie jest tworem jednolitym, można wyodrębnić w nim wiele najrozmaitszych odmian, do których zaliczyć można: język mówiony i język pisany; język literacki i język potoczny; język artystyczny; język ogólny, język ludowy, gwara miejska; język konwersacyjny, język monologowy; język naukowy; język zawodowy; język

administracyjno-prawny; język publicystyczny; język religijny; język polityki (por. Przybylska: 2003: 39–46).

Czynnikami wpływającymi na korzystanie z którejś z tych odmian językowych są m.in. takie cechy ich użytkowników, jak płeć, wiek, wykształcenie, miejsce zamieszkania (miasto lub wieś), typy relacji, jakie wiążą uczestników komunikacji językowej, miejsce, czas, okoliczności komunikowania się i inne.

1.5. Przyswajanie języka

Każda normalna istota ludzka jest potencjalnie zdolna do nauczenia się dowolnego języka, przy czym mowa rozwija się tylko u człowieka żyjącego w społeczności ludzkiej. Dziecko pozostające poza jej obrębem nigdy nie zdoła opanować tego specyficznego systemu znaków. Człowiek jest w stanie przyswoić sobie nie tylko język ojczysty, ale także jakiś język obcy a nawet wiele innych języków. Przedmiotem dalszych rozważań będzie społeczne i indywidualne zjawisko równoczesnej znajomości dwóch języków czyli bilingwizm nazywany też dwujęzycznością.

2. Kontakty językowe

2.1. Języki świata

Obecnie na świecie istnieje ponad 4 000 języków, przy czym należy zaznaczyć, iż bardzo trudno jest ściśle określić ich liczbę – ze względu na to, że nie wszystkie języki są zbadane, a dodatkowo nie zawsze wiadomo, czy w konkretnym przypadku mamy do czynienia z językiem czy dialektem. Nie wszyscy też obejmują tą statystyką języki sztuczne (np. esperanto) i martwe bądź wymierające (np. sanskryt czy łacina). Z całą pewnością istnieją też języki dotąd niepoddane klasyfikacji a zapewne też nieodkryte. Alfred Majewicz